

GÜNDEM OLUŞTURMA KURAMI: HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR'IN İRFAN GALİP'İNDEN GÜNÜMÜZ MEDYASININ MAYA'LARINA

Öğr. Grv. Ramazan ÇELİK

Mustafa Kemal Üniversitesi Antakya MYO, rcelik@mku.edu.tr

Öğr. Grv. Sertaç Dalgaldere

Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun MYO, sdalgaldere@mku.edu.tr

Özet

Kitleler dünyada neler olduğunu anlamak için her zaman medyaya bağlı kalmıştır. Medya ise toplumda meydana gelen bazı olaylara daha çok, bazılarında ise daha az ilgi göstermiş ya da onları görmezden gelmiştir. Medyanın bu tavrını ABD'li bilim adamı Maxwell E. McCombs ve çalışma arkadaşı Donald Shaw'un Gündem Oluşturma Kuramı bağlamında ele aldığımızda, özellikle bu kuramın iletişim araştırmalarında politik açıdan iktidar ile etkilenmesi hedeflenen kitle arasındaki ilişkiyi ele aldığı görülmektedir. Ancak, yalnızca politik konular değil, insanların gündelik yaşamlarında konuştukları mevzular üzerinde de medyanın gündem oluşturabilme etkisini göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu minvalde çalışmamızda, hem bir asır önce 5 Mayıs 1910'da yaşanan Halley Kuyruklu Yıldızı'nın dünyaya çarpacağı haberlerinin Türk Edebiyatı'nın ünlü isimlerinden Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç" adlı romanıyla hicvedilişi hem de Maya Takvimi'nde 21 Aralık 2012'de kıyametin kopacağı günümüz haberlerinde basın bu konuları ele alış biçimi eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gündem Oluşturma Kuramı, Medya, Söylem Analizi, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Maya Takvimi.

AGENDA-SETTING THEORY: FROM IRFAN GALİP OF HUSEYİN RAHİMİ GURPINAR TO MAYAS OF THE PRESENT MEDIA

Abstract

Masses has always been tied to media in order to understand what happens in the world. Media has taken more of an interest in some event that happens in society or less of an interest, or media pretended not to see some events in society. To be consider media's this attitude in the study of Agenda-Setting Theory of American scientists Maxwell E. McCombs and his study friend Donald Shaw, particularly this theory focus on the relation between power and target mass which wanted to be impact in communication researches as political perspective. However, not only politic subjects, it should not be undervalued that media's ability to make agenda impact on the subject of people who speaks daily topic. In our work, they have been examined by a critical view both to be satirized of the news about Halley's Comet hits the world, a century ago, 5 May 1910 by Huseyin Rahmi Gurpinar's novel named as "Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç" (A Wedlock under the Comet) who is one of the famous name in Turkish literature and Press's report forms of this topics in the present news relation to doomsday which happens 21 December 2012 on the Mayan calendar.

Keywords: Agenda-Setting Theory, Media, Discourse Analysis, Huseyin Rahmi Gurpinar, the Mayan Calendar.

Giriş

İnsanlık tarihinde birey, temelde hep bir felaket senaryosunun kıskacı altında korkutulmaya çalışılmıştır. Bu maksatla özellikle iletişim tarihine baktığımızda yüzyıllar önce teknolojiyi de dikkate alarak sadece basılı materyallerle insanın bu senaryoların içinde kendini şekillendirdiğini görmekteyiz. Bununla yetinmeyen ve teknoloji dediğimiz evrenin gelişmesiyle birlikte basın yanında sesin ve görselliğin bu sürece yön verdiğine şahit oluyoruz.

Günümüzde ise yeni medya ile birlikte bilgi çoklu ortamda (multimedia) soyut şekilde kendine yer bulmaktadır. Bu noktada medyanın hedef kitleyi bilgilendirme düsturu ile yola çıktığı ancak genellikle hegemonyanın karar verdiği gerçeğini göz ardı etmeden felaket senaryolarının gündem oluşturma kuramı ile nasıl açıklanabileceğini eleştirel bakış açısı ile ele alacağız.

Teknoloji her ne kadar gelişirse gelişsin, insanlar ister bir gazeteden etkilensin isterse son teknoloji medya araçlarından etkilensin netice itibarıyla kitleler gündemlerini kendileri oluşturmamaktadır. Medya insanların neler konuşacağına ve gerçekleri nasıl düşünmesi gerektiğine de karar vermektedir.

Yukarıda da bahsettiğimiz felaket senaryolarına örnek olarak çalışmamızda, Maya Takvimi'ne göre 21 Aralık 2012'de kıyametin kopacağı söylentilerinin günümüz medyasında nasıl yer aldığı gündem oluşturma kuramı ile ele alınacak ve eleştirel bakış açısı ile değerlendirilecektir. Öte yandan, çalışmamızın çıkış noktası bir asır evvel yaşanan bir olayın akisleri ile başlayacaktır. Şöyle ki 5 Mayıs 1910'da, Halley Kuyruklu Yıldızı'nın dünyaya çarpacağı haberleri insanlar arasında bir korkuya sebebiyet vermiş, insanlar o geceyi sokaklarda geçirmiştir. Bu olay birçok bilimsel makalenin yanı sıra basında da bir cümbüş havası oluşturmuştur. Bu dönemde yine Türk Edebiyatı'nın ünlü isimlerinden Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "Kuyruklu Yıldız Altında Bir izdivaç" adlı romanında olay, İrfan Galip karakteri ile hicvedilmiştir.

Maya Takvimi'ne göre ise günümüzde yeni bir kıyamet senaryosu medya tarafından abartılarak gündem oluşturulmuş, İzmir'in Şirince kasabası sığınılacak liman olarak adres gösterilmiştir. Ancak olay gerçekleşmeyince medya bu kez söylem değiştirerek olayı alaycı bir tavırla gazete sütunlarına taşımıştır.

Burada ele alınması gereken asıl mesele yüzyıllar da geçse insanoğlunun kıyamet merakının medya tarafından ustaca kullanıldığını ve bununla nasıl gündem oluşturulduğunu açıklamaktır. Yaşanan iki olayın (21 Aralık 2012 – 5 Mayıs 1910) medyada yer alışı biçimi ağırlıklı olarak 21 Aralık 2012 kıyamet senaryosu üzerinden incelenecektir. Özellikle bu kapsamda Türkiye'nin en çok satan gazetelerinin olaya bakış açıları gündem oluşturma kuramı üzerinden değerlendirilecektir.

Mccombs ve Shaw'un Gündem Oluşturma Kuramı

"Gazetelerin toplumda tartışılan konuları ne ölçüde belirlediğini ortaya koymayı amaçlayan gündem oluşturma araştırmalarının öncüsü ABD'li bilim adamı Maxwell E. McCombs ve çalışma arkadaşı Donald Shaw'dır." (Alver, 2011: 129). McCombs ve Shaw'un Gündem oluşturma tezinden yola çıkarak, medya her zaman insanoğlunun merakını bir araç olarak kullanmıştır. Özellikle internet teknolojisi ile bilginin ulaşılabilirliğinin artış gösterdiği günümüzde medya, bu tezi daha rahat hedef kitleye aktarmaktadır. Medyanın kurmuş olduğu gündem sayesinde insanlar dünyada ve ülkelerinde neler olduğunu öğrenmektedir. Medyanın görmezden geldiği olaylar göz ardı edilmekte kitleler için de önemsiz hale getirilmektedir.

"Bu görüşe göre kitle iletişim araçları halka 'ne düşüneceklerini söylemede' çoğu kez başarılı olmayabilir; fakat izleyicilerine 'ne hakkında düşüneceklerini ve neyin önemli olduğunu' anlatmada çok başarılıdır." (İrfan ve Alemdar, 2010: 161).

İnsanlar için en önemli enformasyon kaynağı medyadır. Örneğin ülkemizde televizyon izlenme oranlarına baktığımızda dünya ölçeğinde hatırı sayılır rakamlarla karşılaşılmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Nisan 2012'de 12 bin aile üzerinde yaptığı araştırmaya göre Türkiye'de yüzde 91,9 oranında TV izlenmektedir. Eğer medya kitle iletişim aracı olarak televizyonu ülkemizde gündem oluşturma tezi üzerinden enformasyon vermeye kalkışırsa hedef kitleyi ne kadar etkin ve/veya etkili kullanabileceği anlaşılacaktır.

İnsanlar dünyada neler olduğunu anlamak için medyaya bağılırlar. Kitle iletişim araçları toplumda meydana gelen bazı olaylara daha çok ilgi gösterir, bazılarını daha az ilgi gösterir ya da onları görmezden gelebilir. İnsanlar kitle iletişim araçlarının verdiği bilgiler sayesinde bilgilenmekte ve medyanın olaylara verdikleri önem derecelerini kabul etmeye meyilli olmaktadır. İnsanlar, medyanın kurmuş olduğu gündem sayesinde olayların hangi önemde olduklarını öğrenirler. İzleyiciler, okuyucular ve dinleyiciler kitle iletişim araçları sayesinde sadece kendilerini ve toplumu ilgilendiren konuların neler olduklarını öğrenmezler, aynı zamanda kitle iletişim araçlarının bu olaylara verdikleri önemden dolayı bir soruna veya konuya ne kadar önem vereceklerini de öğrenirler. Toplumda kitle iletişim araçlarının daha çok önem verdiği konular, daha çok gündemde olacak, medyanın görmezden geldiği olaylar ise önemini kaybedecektir. Bu kuramın temeli, medyanın haberleri sunuş biçimiyle vatandaşın üzerinde kafa yorduğu ve konuştuğu konuları belirlediği düşüncesine dayanır. Kısaca medya, insanların çoğunun ne hakkında konuşacağına ve izleyicilerin / okuyucuların gerçekleri ne olarak düşüneceğini, kuracağı gündemle etkiler (Yaylagül, 2010: 77).

Özetle gündem kurma tezine göre medyanın öne çıkardığı konular, izleyicinin, dinleyicinin, okuyucunun gündemini oluşturacak ve onların gündemini meşgul edecekken medyanın yer vermediği konular gündem dışında kalacaktır.

Bir kıyamet senaryosu: “Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç” ve İrfan Galip

Ünlü Türk Edebiyatçısı Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın günümüzden tam bir asır kadar önce kaleme aldığı “Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç” adlı romanının başkarakteri İrfan Galip’in tek başına gündem oluşturması gibi bugünkü medya da 21 Aralık 2012 kıyamet senaryosunda gündem oluşturmayı başarmıştır.

1910 Mayıs’ında, Halley Kuyruklu Yıldızı’nın dünyamızın yanından geçeceği ve geçerken kuyruğu ile çarparak onu mahvedeceği haberleri, bütün dünyada geniş akisler uyandırmıştır. Öteden beri, gerek ferdi gerekse toplum psikolojisi itibarıyla, merak uyandıracak hadiselerle karşı meyli büyük olan milletimizi bir hayli alakadar eden işte bu şayiayı (yayılmış haber, yaygın söylenti), muharrir eserine konu edinir. Nitekim daha ilk planda romanın önsözü okuyucuya, hitaben her şeyi, bütün açıklığı ile ortaya koyacak mahiyettedir. (Göçgün, 1993: 164).

Gürpınar’ın 4 Nisan 1910 tarihinde romanı için kaleme aldığı önsözü aslında o dönemde sadece yazılı basının etkin olmasına rağmen, Halley Kuyruklu Yıldızı’nın toplumda oluşturduğu kaygıyı hicveder şekilde ele almıştır. Bu önsöz medyanın nasıl gündem oluşturduğuna dair çarpıcı görüşler sunmaktadır:

Gezegen kız kardeşliği içinde, yer yuvarlağımız tam gençlik çağındadır. Her gezegenin anası, sonu yok uzayın karanlıkları ve güneşin nurları arasında şenlikle yuvarlanarak, ulaştığı ömrü çok şükür bugüne kadar sağlık ve esenlikle geçirdi. Şimdi bazı kuruntular ağır bir hastalık – daha iyimser düşünenler – hemen sezilir sezilmez hafif bir nezle geçireceğini haber veriyorlar.

Bundan dolayı niçin telaşlanmalı efendim? Anamız, yaratılış çağından beri uzaydaki o nazlı salınışında bu perçemli, bu oynak, bu yoldan çıkmaya istidatlı (eğilimli) kız kardeşlerinin böyle yaklaşma cilvelerini kim bilir kaç defa daha uğramıştır. Ama üzerinde bundan doğan bir felaket izi görmüyoruz. İnanın ki, bu sefer de yine öyle olacaktır. Ne baş ağrısı, ne nezle, hemen hiçbir şey duymayacağız. Sözlerimin ne kadar doğru olduğunu 5 Mayıs’ın (1910’da Halley Kuyruklu Yıldızı’nın dünyaya çarpacağı düşünülen tarih) ertesi günü yine şu satırlara baktığımız zaman görecek, benim şimdi yaptığım gibi siz de o zaman bol bol güleceksiniz.

“Gerçek böyledir de bu telaşlar, bu söylentiler, bu heyecanlar, hele tanınmış, büyük imzalar altındaki o ürktücü makaleler ne oluyor?” diyeceksiniz. Ah Efendim... İnsanların gerçekleri kabul etmek için nasıl ayak dirediklerini bilirsiniz. Bu konuda size, haddim olmayarak küçük bir öğüt vereyim mi? İnsanoğullarının korktuklarından ziyade korkmadıkları şeylerden çekininiz. Ta vaaz verenlerden

Gündem Oluşturma Kuramı: Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın İrfan Galip'inden Günümüz Medyasının Maya'larına

tutunuz da teknik bilgi sahiplerine kadar insanların bilginleri de, filozofları da öbür kardeşlerini korkutma düşkünlüğünden kendilerini alamıyorlar. Bir gerçekçi olarak böyle söylüyorum. Ama bir romancı olarak öyle demeyeceğim. Öbür meslektekiler gibi sözün yalan veya doğru olma ihtimalinden bahsedeceğim ki, bu da benim sanatımın hakkıdır.

Hilesini önceden meydana koyan, bir hokkabaz gibi, size gerçeği böyle açıkça söyledikten sonra yine korkarsanız artık kabahat bende değildir. (Gürpınar, 1999:1).

“Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç” isimli romanın konusuna bakıldığında İrfan Galip isimli başkarakterin tek başına bir medya gibi çalışarak insanları 5 Mayıs 1910'da Halley Kuyruklu Yıldızı'nın dünyanın sonunu getireceğine inandırması ele alınmaktadır.

İstanbul'un bir yerinde kenar mahalle kadınlarının kuyruklu yıldız altındaki konuşmalarıyla başlayan romanın hem merkezi ve hem de tek erkek kahramanı olan İrfan Galip; şan ve şöhret arzusuyla yanan bir gençtir. Aşk ve evlilik hususunda teşebbüste bulunmak gayesiyle, yolda rastladığı güzel bir kadının kulağına birkaç kelime mırıldanır. Genç kadının, kendisini alaylı bir bakışla dudak büzerek süzmesi ve şemsiyesini indirip, tek kelime söylemeden yürüyüp gitmesi İrfan'ı perişan eder ve bunun üzerine, bütün kadınlara düşman kesilir. Onlardan hıncını nasıl alacağını düşündüğü sırada, matbuatta; '1326 (1910) Mayıs eva'ilinden arzımızın Halley yıldızının kuyruğu içinden mürur edeceği haberi müheyyici çıkar. (Göçgün, 1993: 166).

Bu olay üzerine bazı genç kadınların endişeleri romanın kurgusu içerisinde uykularını kaçırarak dereceye vardığı hatta korkusundan ağlayanların olduğu bile ifade edilmektedir. İrfan Galip karakteri burada kadınlardan intikam alacağını düşünerek bir gündem oluşturma sevdasına bürünmüş ve hızla çalışmalarına başlamıştır. İrfan Galip, verdiği konferanslarla ve gazetelere gönderdiği yazılarla Halley Kuyruklu Yıldızı'nın dünyaya çarpacağı haberlerini tüm toplumda yaymayı başarmıştır. İrfan Galip karakterinin günümüz medyasındaki karşılığı ulusal gazeteler ve televizyonlar şeklinde düşünülebilir. Gürpınar'ın oldukça ironik bu çalışmasında görülen tüm hadiselerin bir benzeri aslında günümüzü ilgilendiren ve medyayı oldukça meşgul eden 21 Aralık 2012 Maya takvimine göre kıyametin kopacağı haberleri ile benzerlik göstermektedir.

The New York Times: “Kuyruklu yıldız korkusu asılsız ve aptalca”

Hüseyin Rahmi Gürpınar'a bir roman yazdıracak kadar etkili olan Halley Kuyruklu Yıldızı'nın dünyaya çarpacağı haberleri o dönem Türk toplumunda da geniş yankılar uyandırmıştır. Aslında, yaşanan olayın arkasında ABD'de başlayan bir süreç

göze çarpmaktadır. Halley Kuyruklu Yıldızı'nın dünyaya çarpacağı haberleri ilk olarak Amerika'da yayılmamaya başlamıştır. The New York Times gazetesinde geniş şekilde yer alan haberler tüm dünyaya yayılmış ve dünya genelinde geniş akisler uyandırmıştır. Ancak, 5 Mayıs 1910 tarihinde herhangi bir olayın yaşanmaması üzerine The New York Times gazetesi de mevzuyu alaycı bir üslup ile sütunlarına taşımış ve bununla ilgili bilimsel değerleri de dikkate alarak konuya geniş şekilde yer vermiştir. The New York Times gazetesinin 8 Mayıs 1910 tarihli sayısında Mary Proctor imzalı makalenin başlığında konu "Kuyruklu yıldız korkusu asılsız ve aptalca" (The New York Times, 1910: 8 Mayıs) şeklinde verilmiştir.

Halley Kuyruklu Yıldızı'ndan Mayaların kıyametine: Günümüz medyasının İrfan Galipleri ve haberleri

Mayaların kıyamet kehanetleri iki antik yazıtın bulunmasıyla başlamaktadır. Maya takviminin kehaneti, her 3600 yılda bir Güneş Sistemi'ne girdiğine inanılan 'kayıp gezegen' Marduk'un (nam-ı diğer Nibiru) keşfiyle değil, Orta Çağ'da gün ışığına çıkarılan antik Maya yazıtıyla başlamıştır. 2012'de, bu yazıtın devamı kabul edilen bir keşif daha yapılmış ve yazıtlardan ilki, Meksika'daki antik Tortuguero kentinde, M.S 669 yılında keşfedilmiştir. Yazıtta, 21 Aralık 2012'de yaşanan döngü değişimiyle ilgili bir Tanrının gelişi tasvir edilmiştir. İkinci yazıt 2012 yılı içerisinde Guatemala'da bulunmuştur. Yazıt, kendisini "13 k'atun lordu" adıyla ifade eden ve zor bir durumda olduğunu belirten bir krala aittir. Araştırmacılar, kendisini 21 Aralık 2012 ile özdeşleştirmek isteyen kralın, birkaç yıl önce kaybettiği bir savaş nedeniyle kaybettiği halk desteğini kazanmaya çalıştığını öne sürmüştür. Buradan yola çıkarak, Maya'lar için 21 Aralık 2012'nin 'önemli bir tanrının dönüşünü" veya yeni ve önemli bir çağın başlangıcını temsil ettiği düşünülmüştür. Bu verilerden yola çıkan bilim adamları Maya Takvimine göre 21 Aralık 2012 günü kıyametin kopacağı iddialarını ortaya atmıştır.

Maya'lar, yaklaşık 1500 yıl arayla bulunan her iki yazıtta da, kıyametlerden bahsetmiştir. Araştırmacılar ise tarihi kalıntılarda Maya'ların kendi mitolojilerine dayanan bir 'dünyanın sonu' kehanetinden bahsettiklerini vurgulamış hatta ABD'nin Kansas Üniversitesi'nde Maya tarihi uzmanı olan John Hoopes, bu kehanetlerin Hıristiyanlıktan türediğini bile öne sürmüştür. (ntvmsnbc.com, Erişim tarihi: 31 Aralık 2012).

Dünya çapında ün yapmış bilim adamlarının dahi araştırmalarına konu olan Maya kıyameti elbette ki, küreselleşmenin en yoğun şekilde yaşandığı günümüzde Türk medyasını da etkisi altına almıştır. Türkiye'nin en çok satan ulusal gazetelerine de konu olan Maya kıyameti kimi zaman ciddi, kimi zaman ise ironik şekilde

Gündem Oluşturma Kuramı: Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın İrfan Galip'inden Günümüz Medyasının Maya'larına

verilmiştir. Çalışmamızın bu kısmında Türkiye’de yayınlanan ulusal gazetelerin bir kısmı örneklem olarak alınacak ve söylem analizi çerçevesinde değerlendirmeye tabii tutulacaktır. Bilindiği üzere, söylem çözümlemesi aslında sosyal yapısalcı bir teoridir, söylem sosyal bir eylem biçimidir ve sosyal dünyayı (bilgi, kimlik ve sosyal ilişkileri) inşa etmeye yarar. (Devran, 2010: 60). Söylem analizinden bu anlamda yararlandığımız çalışmamızda ayrıca, gündem oluşturma kuramı bağlamında haber metinleri ve başlıkları irdelenecektir.

Kıyamet öncesi 21 Aralık 2012

TİRAJ SIRALAMASINA GÖRE GAZETELER	GÖRDÜ	GÖRMEDİ	CİDDİYE ALDI	KÜÇÜMSEDİ
ZAMAN	Gördü			Küçümsedi
POSTA	Gördü		Ciddiye aldı	
SABAH	Gördü			Küçümsedi
HABERTÜRK	Gördü			Küçümsedi
MİLLİYET	Gördü			Küçümsedi
BUGÜN	Gördü			Küçümsedi
TARAF	Gördü			Küçümsedi
CUMHURİYET	Gördü		Ciddiye aldı	
YENİ AKİT		Görmedi		

1. Kıyamet öncesi 21 Aralık 2012 gazetelere genel bakış

1.a. Zaman Gazetesi

Zaman Gazetesi’nin 21 Aralık 2012 tarihli sayısında olay küçümseyici bir üslupla ele alınmıştır. Gazetenin 4. sayfasındaki gündem bölümünde yer alan haber bu küçümsemeyi açıkça ortaya koymuştur. Haber, “Kıyameti bekleyenlere eroin sevki polise takıldı” başlığıyla verilmiştir. Haberin spotunda da küçümseyici üslup devam etmektedir. Haberin spotunda, “21 Aralık’taki **sözde kıyamet söylentisi**, zehir tacirlerini de harekete geçirdi. Şirince’de kıyamet sonrası yapılacak ‘Kurtuluş kutlamaları’nda kullanılmak üzere kasabaya 50 kilogram eroin götüren tır sürücüsü gözaltına alındı.”

1.b. Posta Gazetesi

Posta Gazetesi’nin 21 Aralık 2012 tarihli sayısında olay abartılı bir biçimde ciddiye alınmıştır. Gazetenin 1. sayfa manşetinin hemen altında verilmiştir. Haber, “Şirince’de mali kıyamet” başlığıyla verilmiştir. Haberin spotunda da İzmir Valisi Cahit Kıracı’nın açıklamalarına yer verilmiş, olaya gerçeklik boyutu kazandırılmaya

çalışılmıştır. Haberin spotunda, “Maya takvimine göre; **kıyamet bugün kopuyor!** Kıyametten etkilenmeyeceği söylenen İzmir’in Şirince, Fransa’nın Bugarach köyüne akın var. İzmir Valisi Cahit Kıracı, ‘**Şirince’de doluluk oranı yüzde yüz, Günübirlikçilerle birlikte bugün, Şirince’de 20 bin kişi olacak’ dedi.**” ifadeleriyle olay gereğinden fazla abartılı şekilde verilmiş hatta İzmir Valisinin açıklamaları da habere gerçeklik kazandırmıştır. Haberde “**Saat 13.11’e dikkat**” denilerek kıyametin saati bile verilmiştir.

1.c. Sabah Gazetesi

Sabah Gazetesi’nin 21 Aralık 2012 tarihli sayısında olay küçümseyici bir üslupla verilmiştir. Gazetenin 1. sayfasından verilen haberde gündemde Türkiye’yi etkisi altına alan soğuk havaya vurgu yapılarak asıl gerçeğin bu olduğuna vurgu yapılmıştır. Haber, “Kar – Kıyamet” başlığıyla verilmiştir. Haberin spotunda da Şirince’deki kıyamet söylentileri küçümsemiş ve şu ifadelerle yer verilmiştir, “Maya Takvimi’ne göre ‘21 Aralık Kıyameti’ turistlerini bekleyen Şirince’de ise **şimdilik medya ordusuyla yetindi**, şimdiye kadar 500’e yakın gazeteci, bu geceki kıyamete geri sayım için **boş kalan pansiyonları doldurdu.**”

1.d. Habertürk Gazetesi

Habertürk Gazetesi’nin 21 Aralık 2012 tarihli sayısında olay küçümsemiş aynı zamanda alaycı bir üslupla verilmiştir. Gazetenin 1. sayfasında sürmanşetten verilen haberi, “**Bu sayfayı okuyorsanız kıyamet kopmamıştır**” Üst başlığıyla ele alınmış, başlıkta da “Karla gelen kıyamet” ifadesiyle Türkiye’de hâkim olan soğuk havaya vurgu yapılmıştır. Haberin içerisinde “**Maya tutmadı mı?**” spotuyla sosyal medyada geçen Twitte’lerin espiye neden olduğu konu edilmiştir.

1. e. Milliyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi’nin 21 Aralık 2012 tarihli sayısında olay küçümseyici bir üslupla verilmiştir. Gazetenin 1. sayfasında kendisine yer bulan haberin başlığı, “**Şirince kopmayan kıyamete hazır**” başlığıyla verilmiştir. Haberin spotunda da aynı üsluba devam edilmiş ve şu ifadelerle yer verilmiştir, “Maya Takvimi’ne göre Marduk gezegeninin dünyaya çarpmasıyla bugün kopacağı iddia edilen **kıyametten şu ana kadar ses çıkmadı. 21 Aralık’a bizden önce giren ülkelerin yok olduğuna dair bilgi gelmedi.**”

1. f. Bugün Gazetesi

Bugün Gazetesi'nin 21 Aralık 2012 tarihli sayısında olay yine küçümseyici bir üslupla verilmiştir. Gazetenin diğer gazetelerden farklı olarak Şirince'de kopması beklenen kıyamete ilişkin misyonerlerin İncil dağıttığına vurgu yapılmıştır. Haberin spotunda Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay'ın olayı alaya alan ve Şirince esnafını uyararak şu ifadelerine yer verilmiştir, **"Fiyatların artmasından şikayet olursa kıyamet 22 Aralık'ta size kopar."**

1. g. Taraf Gazetesi

Taraf Gazetesi'nin 21 Aralık 2012 tarihli sayısında olay diğer pek çok gazetede olduğu gibi küçümseyici bir üslupla verilmiştir. Gazetenin Toplum ve Yaşam başlıklı 4. sayfasında haberin başlığı, **"Bugün dünyanın son günü"** ifadeleriyle yer almıştır. Haberin spotunda da olaya ilişkin alaycı bir üslup kullanılmış ve şu şekilde verilmiştir, "Bugün dünyaya bir gezegen çarpabilir, güneş sistemimiz foton kuşağına girebilir, bütün insanlar psişik yaratıklara dönüşebilir. **Kurtuluş Şirince'de"**

1. h. Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi'nin 21 Aralık 2012 tarihli sayısında olay abartılarak ciddiye alınmış ve Şirince'de ciddi bir izdihamın olmasının beklendiğine vurgu yapılmıştır. Gazetenin arka kapağında verilen haberin başlığı, "İsteyene psikiyatr desteği" ifadesiyle kullanılmıştır. Haberin spotunda, "Maya Takvimi'ne dayandırılan inanışa göre **21 Aralık'ta kopacak kıyametten kurtulacağı öngörülen Şirince, yarın tarihi günlerden birini yaşayacak.** Olağanüstü güvenlik önlemlerinin alındığı köyü, 10 binlerce kişinin ziyaret etmesi bekleniyor. Selçuk Kaymakamı Ayhan Boyacı, inanarak köye gelenlere psikolog ve psikiyatr desteği sağlayacaklarını belirtti."

1. ı. Yeni Akit Gazetesi

Yeni Akit Gazetesi ise 21 Aralık 2012 tarihli sayısında diğer 8 ulusal gazeteden farklı olarak Maya Takvimi'ne göre kopması beklenen kıyamet senaryolarına sayfalarında yer vermemiştir.

Kıyamet sonrası 22 Aralık 2012

TİRAJ SIRALAMASINA GÖRE GAZETELER	GÖRDÜ	GÖRMEDİ	CİDDİYE ALDI	KÜÇÜMSEDİ
ZAMAN	Gördü			Küçümsedi
POSTA	Gördü			Küçümsedi
SABAH	Gördü			Küçümsedi
HABERTÜRK	Gördü			Küçümsedi
MİLLİYET	Gördü			Küçümsedi
BUGÜN	Gördü			Küçümsedi
TARAF	Gördü			Küçümsedi
CUMHURİYET	Gördü			Küçümsedi
YENİ AKİT	Gördü			Küçümsedi

2. Kıyamet sonrası 22 Aralık 2012 gazetelere genel bakış

2. a. Zaman Gazetesi

Zaman Gazetesi'nin 22 Aralık 2012 tarihli sayısında olay küçümseyici bir üslupla ele alınmaya devam etmiştir. Gazetenin 2. sayfasındaki gündem bölümünde yer alan haber bu küçümsemeyi açıkça ortaya koymuştur. Haber, "**Efsane maya tutmadı, müftü kıyameti anlattı**" başlığıyla verilmiştir. Haberin girişinde ise kıyametin kopmaması ve abartıların nasıl gerçek dışı olduğuna şu ifadelerle vurgu yapılmıştır, "Maya Takvimi'ne dayanan kıyamet senaryolarıyla dünyanın ilgi odağı olan Şirince köyü dün beklenenin aksiye sakin bir gün geçirdi. **Yaklaşık 100 bin kişinin rezervasyon yaptırdığı söylenen köye sadece 3 bin kişi geldi. Turistlerin ilgi göstermediği köy, basın ve jandarmanın akınına uğradı.** Köyde bin 500 jandarma ve polis ekibinin yanı sıra 300'den fazla da gazeteci vardı."

2. b. Posta Gazetesi

Posta Gazetesi'nin 22 Aralık 2012 tarihli sayısında gazete 21 Aralık 2012 tarihli yayının tam aksine olayı alaycı bir üslupla küçümsemiştir. Gazetenin 1. sayfasından gördüğü haberin başlığı ise, "**Ne kıyamet var ne de 20 bin kişi**" şeklinde olmuştur. Gazetenin bir gün önceki sayısında İzmir Valisi Cahit Kıracı'tan alınan bilgilerle kıyametin kopacağına dair vurgu yapılırken, bir gün sonraki haberde yine Vali Kıracı'nın ağzından olay yalanlanmıştır ve şu şekilde verilmiştir, "Maya Takvimi'ne göre 21 Aralık 2012'de kopması gereken kıyamet kopmadı; kıyametten etkilenmeyeceği söylenen Şirince beklediği gibi dolup taşmadı. İzmir Valisi Cahit Kıracı, '**20 bin kişi bekliyoruz. Oteller yüzde yüz dolu**' demişti. **Şirince'ye sadece 4 bin kişi geldi.**"

2.c. Sabah Gazetesi

Sabah Gazetesi'nin 22 Aralık 2012 tarihli sayısında olay yine küçümseyici bir üslupla verilmiştir. Gazetenin 18. sayfasından haber, "Kıyamet kopmadı izdiham yaşanmadı" başlığıyla sunulmuştur. Haberin spotunda da diğer gazetelerde olduğu gibi beklenen izdihamın yaşanmadığı ifade edilmiştir. Spotta, "Şirince'de kıyamet saati olarak görülen **13.11'de geri sayım coşkusu vardı**. Beklenen izdiham yaşanmazken bazı gençler halay çekti, bir grup da meditasyon yaptı. **Esnaf ise dertliydi: Bayramda bile daha kalabalıktı alışveriş yapan yok.**" denilerek izlenimler aktarılmıştır.

2. d. Habertürk Gazetesi

Habertürk Gazetesi'nin 22 Aralık 2012 tarihli sayısında da olay küçümsemiştir. Gazetenin 1. sayfasında sürmanşetten verilen haber, "**Mayalar da yalancıymış**" başlığıyla ele alınmıştır. Haberin spotunda da alaycı üsluba devam edilmiş ve şu şekilde sütunlara taşınmıştır, "**5 bin yıllık kıyamet kehaneti fos çıktı** ama Türkiye'de Şirince, Fransa'da Bugarach çok eğlendi."

2. e. Milliyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi'nin 22 Aralık 2012 tarihli sayısında da olay küçümseyici bir üslupla verilmiştir. Gazetenin 1. sayfasında kendisine yer bulan haberin başlığı, "**Kıyametten çıktım da halilim**" başlığıyla verilmiştir. Haberin spotunda da aynı üsluba devam edilmiş ve şu ifadelerle yer verilmiştir, "**Şirince'ye haftalardır Nuh'un Gemisi muamelesi yapıldı ama daha çok tuhaf bir film seti gibiydi**. Bir yanda zeybek oynanırken diğer yanda Koreliler "Gangnam Style" dansı yaptı."

2.f. Bugün Gazetesi

Bugün Gazetesi'nin 22 Aralık 2012 tarihli sayısında olay yine küçümseyici bir üslupla verilmiştir. Haber 1. sayfadan "**Maya tutmadı**" şeklinde alaycı bir üslupla yansıtılmıştır. Haberin spotunda da, "**Maya takvimine göre kıyametin kopacağı öne sürülen 21 Aralık'ta beklenildiği gibi hiçbir şey olmadı**. Kehanete göre dünya üzerinde ayakta kalacak iki yer olduğuna inanılan Şirince ve Bugarach beklenen ilgiyi görmedi." şeklinde olayın asılsızlığına vurgu yapılmıştır.

2. g. Taraf Gazetesi

Taraf Gazetesi'nin 22 Aralık 2012 tarihli sayısında da olay diğer pek çok gazetede olduğu gibi küçümseyici bir üslupla verilmiştir. Gazetenin 1. sayfasında haberin başlığı, "**Kıyamet değil tebliğ var**" ifadeleriyle yer almıştır. Haberin spotunda da olaya ilişkin alaycı bir üslup kullanılmış ve şu şekilde verilmiştir, "Şirince esnafı kıyametten beklediğini bulamadı. Aşırı kalabalık nedeniyle kaos endişesi rezervasyonları iptal ettirdi. Bu arada sesini duyurmak isteyenler Şirince'ye akın etti."

2. h. Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi'nin 22 Aralık 2012 tarihli sayısında olay 21 Aralık 2012 tarihinden farklı olarak küçümseyici bir üslupla verilmiştir. Gazetenin 1. sayfasından görülen haber, "**Kıyamet başka sefere**" ifadesiyle yayınlanmıştır. Haberin spotunda da, "Maya Takvimine göre kıyamet günü ilan edilen 21 Aralık'ta Şirince köyü **haftalardır yapılan yayınlara karşın beklenen kalabalığı ağırlayamadı.**" şeklinde sunularak basının olaya ilişkin yaptığı yayınlar eleştirilmiştir.

2. ı. Yeni Akit Gazetesi

Yeni Akit Gazetesi ise 21 Aralık 2012'de görmediği Maya Takvimi kıyamet senaryosu haberlerine 22 Aralık 2012 tarihinde diğer gazetelerden farklı olarak küçümseyici bir üslubun yanı sıra daha alaycı ifadelerle haberi 1. sayfasına taşımıştır. "Şirince'de kıyamet hutbesi" başlıklı haberinde, "21 Aralık'ta **kıyamet kopacak safsatası** sonrası İzmir Şirince'ye akın edenler ve köyün yerlileri Cuma namazında kıyamet hutbesini dinledi." diyerek yayın politikasını dikkate alır bir içerikle konuyu küçümsemiştir.

Sonuç

McCombs ve Shaw'un Gündem Oluşturma Kuramı'nı temel aldığımız çalışmada, tarihte tam bir asır önce Halley Kuyruklu Yıldız'ın dünyaya çarpacağı haberlerinin yarattığı korku ve heyecanın, günümüzde yani 21 Aralık 2012'de de aynı şekilde süre geldiğini görmekteyiz.

Türk Edebiyatı'nın ünlü kalemlerinden Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç" adlı romanında başkarakteri İrfan Galip'e biçtiği rol, günümüz medyasının kalemi ile benzerlik taşımaktadır. Çünkü İrfan Galip romanda 5 Mayıs 1910'da dünyaya çarpacağı söylenen Halley Kuyruklu Yıldız'ın haberini, kendi kişisel çıkarları doğrultusunda kullanmış ve istediği korku ve heyecanı yaratmayı başarmıştır.

Gündem Oluşturma Kuramı: Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın İrfan Galip'inden Günümüz Medyasının Maya'larına

Günümüz medyası ise herhangi bir çıkar söz konusu olmasa bile 21 Aralık 2012'de Maya Takvimi'ne göre kıyametin kopacağı söylentileri gazete sütunlarında genişçe yer almıştır. Maya Kıyameti, dünya çapında ün yapmış bilim adamlarının dahi araştırmalarına konu olmuştur. Küreselleşmenin yoğun şekilde yaşandığı günümüzde, Türk medyası da dünyadaki gelişmelerden hızla etkilenmiştir. ABD kaynaklı haberler Türkiye'de de yankı uyandırmış, Maya Takvimi'ne göre 21 Aralık 2012'de kıyametin kopacağına ilişkin haberler gazetelere yansımıştır.

Çalışmamızda, Türkiye'de tiraj sıralamasına göre en çok satan 9 ulusal gazetenin Maya kıyametini, kimi zaman ciddi, kimi zaman ise küçümseyici şekilde verdikleri görülmektedir. Örneğin; Posta Gazetesi'nin 21 Aralık 2012 tarihli sayısında İzmir Valisi Cahit Kıracı'nın şu ifadeleriyle, "Şirince'de doluluk oranı yüzde yüz, Günübirlikçilerle birlikte bugün, Şirince'de 20 bin kişi olacak' dedi" açıklamalarıyla habere gerçeklik kazandırmaya çalışılmıştır. Yine Posta Gazetesi'nin aynı tarihli haberinde, kıyametin kopacağı saat dahi verilmiştir.

Cumhuriyet gazetesi de haberi 21 Aralık 2012'de ciddiye almış haberde, "Olağanüstü güvenlik önlemlerinin alındığı köyü, 10 binlerce kişinin ziyaret etmesi bekleniyor" ifadesiyle ve Selçuk Kaymakamı Ayhan Boyacı'nın, "İnanarak köye gelenlere psikolog ve psikiyatr desteği sağlayacağız." açıklamasıyla haberin inandırıcılığı arttırılmaya çalışılmıştır.

İzmir'in Şirince kasabasında kıyamet kopmayınca gazetelerin tamamı konuyu küçümseyici bir üslupla değerlendirmiştir. Örneğin, Zaman Gazetesi, "Efsane maya tutmadı, müftü kıyameti anlattı" başlığıyla 21 Aralık'ta takındığı üslubunu 22 Aralık'ta da sürdürmüştür. Yeni Akit gazetesi ise aynı habere 21 Aralık'ta hiç yer vermezken, 22 Aralık'ta yaptığı haberle olayı bir safсата olarak nitelendirmiştir. Habertürk gazetesi de aynı olayı "5 bin yıllık kıyamet kehaneti fos çıktı" şeklinde vermiştir.

İzmir'in Şirince kasabasında kıyamet günü izdiham yaşanacağına ilişkin haberler yapılmış, otellerin kıyamete 2 gün kala tamamen dolduğu yönündeki uydurma bilgiler gazetelerin sütunlarına taşınmıştır. Kıyametin kopmamasıyla gerçek ortaya çıkmıştır. Şöyle ki, yüz binlerce kişinin akınına uğrayacağı ve izdiham yaşanacağı söylenen Şirince'ye 3 bin kişi gitmiş, ancak bunlardan yaklaşık 2 bin kişiyi polis, jandarma ve medya ordusu oluşturmuştur.

İncelenen tüm gazetelerde açıkça görülmektedir ki, gündem oluşturma kuramına göre yapılan haberler her ne kadar politik bir unsur taşımaya da insanların çoğunun gündemine girmiş ve onları inanmasalar da etkisi altına almıştır. Sokağın gündemi, 21 Aralık 2012 ve 22 Aralık 2012 günü Maya kıyametine odaklanmıştır.

Sonuç olarak karşımıza çıkan gerçek şudur ki, 5 Mayıs 1910'da yaşanan ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın İrfan Galip'ini yaratmasına neden olan olay ile "günümüz medyasının Mayaları" arasında hiçbir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Medya yine istediğini yapmış ve vatandaşı etkilemeyi başarmıştır.

Kaynakça

Kitaplar

Alver, F., (2011). *Gazetecilik Bilimi ve Kuramları. Gazetecilik Kuram Tasarımlarını Türkiye'deki Gazetecilik Sistemi ve Uygulamalarıyla Sınama Denemesi.* İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Devran, Y., (2010). *Haber Söylem İdeoloji*, İstanbul: Başlık Yayınları.

Erdoğan, İ., & Alemdar, K., (2010). *Öteki Kuram*, Ankara: Erk Yayınları.

Göçgün, Ö., (1993). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarındaki Şahıslar Kadrosu*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gürpınar, Hüseyin R., (1999). *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç*, İstanbul: Özgür Yayınları.

Yaylagül, L., (2006). *Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*, Ankara: Dipnot Yayınları.

Gazeteler

The New York Times, 8 Mayıs 1910.

Zaman Gazetesi, 21 Aralık 2012.

Posta Gazetesi, 21 Aralık 2012.

Sabah Gazetesi, 21 Aralık 2012.

Habertürk Gazetesi, 21 Aralık 2012.

Milliyet Gazetesi, 21 Aralık 2012.

Bugün Gazetesi, 21 Aralık 2012.

Taraf Gazetesi, 21 Aralık 2012.

Cumhuriyet Gazetesi, 21 Aralık 2012.

Yeni Akit Gazetesi, 21 Aralık 2012.

Zaman Gazetesi, 22 Aralık 2012.

Posta Gazetesi, 22 Aralık 2012.

Sabah Gazetesi, 22 Aralık 2012.

Habertürk Gazetesi, 22 Aralık 2012.

Milliyet Gazetesi, 22 Aralık 2012.

Bugün Gazetesi, 22 Aralık 2012.

Taraf Gazetesi, 22 Aralık 2012.

Cumhuriyet Gazetesi, 22 Aralık 2012.

Yeni Akit Gazetesi, 22 Aralık 2012.

E- Kaynaklar

Ntvmsnbc.com, "Maya Kehanetine Bir Aydan Az Kaldı", Erişim tarihi: 31 Aralık 2012: <http://www.ntvmsnbc.com/id/25400073/>.